

Szendy István

A katonai stratégia

DOI 10.17047/HADTUD.2019.29.1-2.18

A katonai stratégia a hadelmélet egyik meghatározó és egyik legfontosabb területe. A katonai stratégia az a szilárd alap amelyre, az ország védelemre való felkészítésének terve, a csapatok vezetése, kiképzése felépül. Konkrétan a hadseregek különféle doktrínáiban, szabályzataiban és utasításai-ban nyilvánul meg. A katonai stratégiák csak akkor képesek a küldetésüket betölteni, ha tartalmuk világos, kategorikus, és alkalmasak arra, hogy funkcionális szerepükből adódóan hatékonyan hozzájáruljanak a társadalmi közösségek fenntartható fejlődésének megvalósulásához.

Veszélyes, kockázatos, kihívásoktól és látszólag kezelhetetlen konfliktusoktól terhes, globalizálódott, digitalizálódott, multipoláris világban élünk. Az elmúlt negyedszázad történelmét áttekintve, illetve értékelve megállapíthatjuk, a 20. század utolsó évtizedeiben, jelentős mértékben megváltoztak a létünkre és biztonságunkra ható veszélyforrások és ezek a változások napjainkban is meghatározó módon hatást gyakorolnak társadalmi közösségeink mindennapi életére. Ugyanakkor a 21. század második évtizedében a geopolitikai és geostratégiai helyzet a várakozásokkal ellentétben nem egyszerűsödött, sőt az utóbbi öt-hat évben olyan biztonsági kihívások, illetve veszélyforrások jelentek meg, vagy aktivizálódtak, melyek hatásai következtében komplex biztonsági környezetünk és vele egyéni, illetve közösségi biztonságérzetünk is jelentősen romlott.

Az Európát alkotó nemzetek történelmi, illetve társadalmi létükön keresztül meghatározó módon befolyásolják a regionális szintű folyamatokat. Természetesen ezáltal hatnak a számukra otthont nyújtó kontinens biztonságának milyenségére és minőségére. Szinte minden érintettre érvényes azonban, hogy durván túlértékeli saját „vonzerejét” és ez mára egy „tehetetlen”, a geopolitikában, illetve geostratégiában egyre inkább perifériára szoruló Európát eredményezett.

Az Egyesült Államok jelenleg elsősorban a belső politikai és gazdasági problémáinak rendezésével van elfoglalva.

A ma geopolitikai valósága, hogy a lassan és tétován ébredező Európai Unióval, valamint egy finoman szólva is ellentmondásokkal szabdalt Amerikával néz szembe Oroszország és Kína.

Lehet bagatellizálni, azonban el kell ismerni, hogy az orosz és kínai külpolitika rendkívül sikeres egy-két évet tudhat maga mögött. Tavaly, illetve tavalyelőtt (néhány

kudarctól eltekintve) mind két ország globálisan azt vitte véghez, amit tervezett és úgy tûnik, hogy anyagilag és geopolitikailag is erősödtek. Véleményünk szerint, nem hagyható figyelmen kívül az a tény sem, melyre a múlt év végén – a konzervatív Heritage Alapítványnál tartott előadásában elhangzottak alapján – hívta fel a világ politikai és gazdasági közéletének a figyelmét John Bolton, amerikai nemzetbiztonsági tanácsadó, aki szerint „*Kína és Oroszország gyors ütemben fejleszti ki pénzügyi és politikai befolyását szerte Afrikában*”. Bolton álláspontja szerint a két ország agresszív beruházási politikát folytat és máris előnyben vannak az Egyesült Államokkal szemben.

Világunk biztonsági helyzetére rendkívül negatívan hat az INF-szerződésről¹ 2018-ban megkezdett és 2019. január első napjaiban még tovább folytatott vita, melyben az érintett felek saját álláspontjaikhoz történő merev ragaszkodása gyakorlatilag megakadályozta a globális biztonság szempontjából meghatározó fontosságú meg egyezést.²

Tovább fokozza a feszültséget, hogy Oroszország a múlt év decemberében sikeresen tesztelte az „Avantgard” kódnevű hiperszonikus hadászati interkontinentális hagyományos és atomrobbanófejek hordozására egyaránt alkalmas rakétarendszerét.

Az Egyesült Államok és Kína között kereskedelmi háború zajlik, miközben Kelet-Európában a hidegháború befejezése óta nem látott nagyságrendű látens orosz katonai jelenléttel szembesülünk.

A globális szintéren a kizárólagos dominancia megszerzéséért egymással rivalizáló nagyhatalmak kormányzati stratégiáinak korunkban megvalósuló gyakorlata az utóbbi egy évtizedben újraformálta a geopolitikai és geostratégiai helyzetet. Ennek egyik jellemzője, hogy napjainkban ismét valós veszély az államok, országok közötti katonai erővel megvívható, magas intenzitású fegyveres küzdelem, a háború. Eddig egy posztmodern illúzióban élve, a relatív béke lélektani hatása alatt elhittük, hogy az egész világ a konvergenciáról, a felzárkóztatásról és az államok, együttműködéséről szól.

Ami igaz nagyban az, sajnos igaz kicsiben is. Európa szomszédságpolitikája nem éppen egy sikertörténet.

Az utóbbi öt-hat év történései tükrében – a NATO, illetve az EU országok tekintetében – mintha hiteltelenné váltak volna a biztonsági garanciáik, és ezek sorában a hiteles katonai visszatartó erő garanciája is. Mindez azonban természetes következménye ezekben az országokban, a közel negyed százada (kétségtelenül elhibázott helyzetértékelések nyomán) megalkotott nemzeti biztonsági stratégiák determinálta kormányzati stratégiák alapján működtetett és a társadalmi lét minden területén hosszú évek óta megvalósuló hatás-ellenhatás mechanizmusoknak.

Egyébként ez is azok közé az okok közé sorolható, melyek következményeként 21. század második évtizedére, a kontinentálisan és regionálisan megvalósuló migrációt

1 Az USA és a Szovjetunió között 1987. december 8-án megkötött szerződés a közepes és rövid hatótávolságú hagyományos és ballisztikus robbanófejekkel felszerelt ballisztikus rakétákról és robotrepülőgépekről. Az egyezmény, amely mérföldkő volt a hidegháború lezárásában, a hatótávolságot 500–5500 km-ben határozta meg és tiltotta az ilyen eszközök gyártását, birtoklását és tesztelését. A dokumentumot Washingtonban írta alá Ronald Reagan amerikai elnök és Mihail Gorbacsov SZKP főtitkár.

2 <http://gazdasagportal.hu/index.php/moszkva-washington-kozolte-vegleges-az-inf-szerzodes-felmondasarol-szolo-dontes>

felváltotta, a céltudatos, szervezett és jól finanszírozott, ugyanakkor egyre inkább globális biztonsági veszélyforrásként érvényesülő legújabb kori népvándorlás.

A NATO-t alkotó országok komplex biztonsági rendszere vonatkozásában, a fentiekben bemutatott képességvesztés felismerése és hatékony megoldásának szándéka tekintetében mérföldkőként tekinthetünk a szövetség 2014. szeptember 4-én és 5-én, Newportban megtartott csúcstalálkozójára. Az azóta eltelt időszak – a geopolitikában és geostratégiában jelentkező nehézségek ellenére, illetve azokkal együtt – arról szól, hogy a tagországok társadalmi közösségei határozottan törekcszenek a biztonsági rendszerükben meglevő hiányosságok kiküszöbölésére, közöttük a katonai visszatartás képességének hiteles visszaállítására.³ Ez a folyamat a szövetséget alkotó országok mindegyikében a nemzeti sajátosságok érvényesülése mellett megvalósuló, a társadalmi közösségek egészére kiterjedő, a nemzeti erőforrásaik teljes spektrumát igénybevevő, a kormányzati stratégiák centrális elemeként érvényesülő olyan tervszerű tevékenység, mely az aktuális és hatályos nemzeti biztonsági stratégiákban és az azt alkotó ágazati stratégiákban ölt testet.

Napjaink geopolitikai folyamataira jelentős hatást gyakorol az a tény, hogy korunk igazi és biztonságunkat ténylegesen fenyegető veszélyforrásainak hatástalanítására, a többpólusú világunkban létező erőcentrumok döntéshozói érdekeik szerint, ám láthatóan más-más megoldásokat választanak.

Figyelemmel a Föld, különböző térségeiben létező, konkrét országokhoz köthető katonai műveleti képességekre és ezeknek a biztonság rendszerében elfoglalt helyzetére, el kell ismernünk, hogy a lokális és regionális méretű katonai műveletek a jelenkorban ismét a praktikus politikai megoldás hatékony eszközévé váltak. Ennek okán realitásként kell számolni a lokális és regionális háborúk, valamint a katonai erővel megoldani kívánt konfliktusok bekövetkezésével.

A tények makacs érvek, így a fentiekben leírtakra figyelemmel aligha kell bizonygatnunk, hogy a napjainkban jelentkező biztonsági kihívások hatékony kezelését, megoldását a nemzeti biztonsági stratégiákban megjelentetett társadalmi képességek és azok gyakorlati alkalmazására tett javaslatokat hordozó ágazati stratégiák tartalmazzák. Természetesen ezek között ott találjuk a társadalmi közösségek fenntartható fejlődésének egyik legfontosabb garancia-elemeként a nemzeti katonai stratégiát.

Figyelemmel és összefüggésben az előzőekben leírtakra tanulmányunk további részében a katonai stratégia, korunkban a társadalmi hasznosultság szempontjából egyre inkább felértékelődő és nélkülözhetetlen – a nemzeti biztonsági stratégia ágazati stratégiájaként megjelenő – dokumentum tartalmát, valamint a társadalmi lét garanciarendszerében, napjainkban betöltött helyét és szerepét mutatjuk be, az egyetemes hadtudomány tudományelméleti és tudomány-rendszertani alapvetéseire figyelemmel.

3 <http://profitline.hu/vedelmi-es-elrettento-kepessaget-erositette-a-nato> (2019. 01. 01.)

A katonai stratégia elmélete és gyakorlata

Gondolatok a stratégiáról

Napjainkban a *stratégia*, fogalomként, oly mértékben része a közgondolkodásunknak, illetve a napi kommunikációnkban olyan gyakran alkalmazott meghatározás, hogy akár azt is hihetjük, hogy mindent tudunk róla. Széleskörűen elterjedt alkalmazása látszólag arról is meggyőző bizonyítékkal szolgál, hogy ismereteink e tárgyban átfogóak, helytállóak és igazolhatók. Szükséges megjegyeznünk azonban, hogy általában közgondolkodásunk eredményeként a stratégia kifejezés alkalmazása, illetve használata esetén, az előbb felsorolt átfogó, helytálló és igazolható jelzők mögé sorakoztatható tartalmi kritériumok meglétét nem igazán társítjuk az éppen aktuálisan alkalmazott fogalomhoz. Ebből adódóan ez az értelmezés – ebben a formában és e tekintetben – önámítás.⁴ A stratégia kifejezés alkalmazása mindennapi életünk létviszonyai között már messze nem azzal a fogalmi tartalommal párosul, melyet általában a különböző értelmező szótárak, lexikonok szerzői, illetve szerkesztői a stratégia, mint szócikk értelmezésénél kiinduló gondolatként közreadnak.⁵

Ha a 21. század nyugat-európai civilizációs kultúrköréhez tartozó társadalmak létét jellemző mozgásformákat vizsgáljuk, akkor megállapíthatjuk, hogy a korszak történelmi kihívásaira adott eredményes vagy kevésbé eredményes válaszok a társadalmi lét minden területén olyan folyamatokat generálnak, melyek egymással összefüggésben, egymásra hatva és visszahatva adják mindennapi létünk lényegét és járulnak hozzá jól vagy kevésbé jól társadalmaink fenntartható fejlődésének biztosításához. Ez a létforma a társadalmak többségében – a társadalmakat alkotó osztályok és rétegek valamilyen szinten megvalósuló gondolkodásának eredményeként – a társadalmi közgondolkodás szintjén olyan állapothoz vezet, mely a társadalmi lét mindennapjaiban átfogó, egymással összefüggő cselekvéseket eredményez. Ebből a megfogalmazásból viszont az következik, hogy ez az állapot a társadalmi lét minden területén olyan tervszerű tevékenységek, cselekvések, végrehajtását kényszeríti ki, mely egy-egy területre, illetve részterületre vonatkozóan, a mikro szinttől a makroszintig terjedő tervezést, szervezést és végrehajtást igényel.

Ennek a napjainkban megvalósuló emberi létformának egyik sajátos jellemzője, hogy a stratégia, a társadalmi lét minden részterületén – mint elméleti és gyakorlati kategória – megjelent. Valójában a 20. század második felében a stratégia, mint kifejezés kilépett a korábban értelmezett fogalmi keretei közül, jelentéstartalma kiszélesedett, számos tekintetben átalakult.

Mindezek eredményeként napjainkban már nemcsak nemzeti stratégiákról, katonai stratégiákról, politikai stratégiákról, továbbá a társadalmi lét különböző területeit szabályozó ágazati stratégiákról (például oktatási, egészségügyi, ipari, kereskedelmi stb.) beszélünk, hanem stratégiával találkozunk egy neves előadóművész koncertkörútjának megtervezése, előkészítése és végrehajtása során is. Az üzleti élet

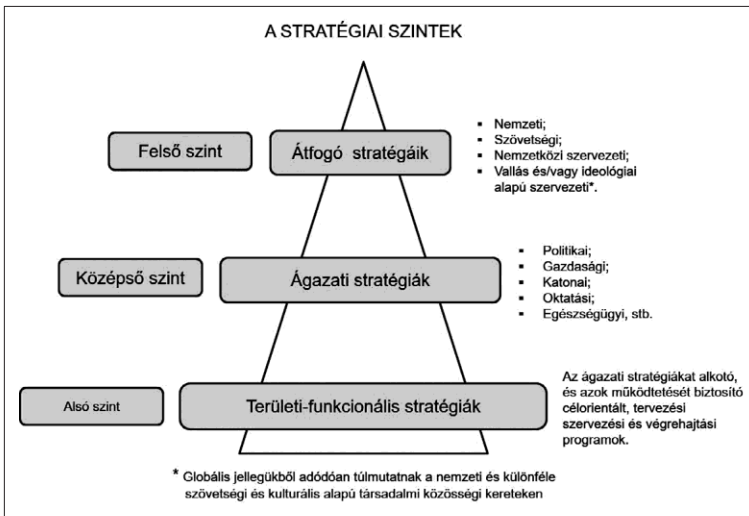
4 Az önámítás a gyakorlatban rendszerint csalódáshoz vezet. Az önámításnak pszichológiai és szociológiai okai lehetnek többek között: a tájékozatlanság, a kritikátlanság, a szellemi téltlenség.

5 A hadászat köznyelvi megnevezése, illetve a hadászatra vagy azzal összefüggésben alkalmazott kifejezés.

minden területét stratégiák szabályozzák. De stratégia alapján működik a humanitárius célok megvalósítása érdekében létrehozott és kialakított civil szerveződés is. Az országainkat és állampolgárainkat sújtó, különböző ökológiai és társadalmi katasztrófák kezelésére is stratégiákat alkalmazunk, és hasonlóképpen stratégiája van a turizmust és a vendéglátást biztosító ágazati tevékenységnek is.

A példákat még hosszasan sorolhatjuk, mi azonban a tisztelt olvasó figyelmét az alábbi konkrét tényre kívánjuk ráirányítani. A fentiekben leírt jelenség nagyjából az utóbbi fél évszázad társadalmi mozgásainak eredményeként, a társadalmak különböző területein felmerülő nyilvánvaló igények hatására vált megkerülhetetlen létjellemzővé. Ugyanakkor e jelenség kísérője az a fogalmi zavar, amely a stratégia kifejezés tartalmi vonatkozásában, a társadalmi gondolkodásban (a közgondolkodásban, a szakterületi- és tudományos gondolkodásban egyaránt) korunkban tapasztalható.

A *katonai stratégia* a stratégiák rendszerében elfoglalt helyének, tartalmának és szerepének bemutatását megelőzően fontosnak tartjuk ennek a félreértésekre is okot adó fogalmi zavarnak a feloldását oly módon, hogy az alábbi ábra segítségével bemutatjuk a modernkori civilizációs társadalmak funkcionális működését biztosító stratégiák elvi rendszerét.

1. ábra.

A stratégiai szintek struktúrája

(Forrás: a szerző)

A vázlatot áttekintve egyértelmű, hogy a társadalmi lét fenntartható fejlődése garanciarendszerében, annak hatékony funkcionális működése/működtetése érdekében alkalmazott elveket és eljárásokat (a stratégiákat) – azok tartalma és a társadalmi lét viszonyrendszerében érvényesülő hatásai okán – három, egyébként egymáshoz kapcsolódó szinten célszerű és szükséges értelmeznünk.

A „piramis” tetején, a felső szinten a különböző civilizációs kultúrköröket alkotó társadalmi közösségek létét, életét és biztonsága elméletét és gyakorlatát a maga

komplexitásában tartalmazó nemzeti, illetve szövetségi biztonsági stratégiákat találjuk. Ezek az *átfogó stratégiák* csoportját képező, meghatározó fontosságú dokumentumok azonban és elsősorban az emberiség újkori történelmének eseményei okán már a 20. század első felére kibővültek olyan nemzetközi szervezetek, illetve vallási és/vagy ideológiai alapú szervezetek működését biztosító átfogó szintű stratégiákkal, melyek globális jellegükből adódóan túlmutatnak a nemzeti, valamint a különféle szövetségi és kulturális alapú társadalmi közösségi kereteken.

Az átfogó stratégiák alatt, a „gúla” középső szintjén a modern társadalmak termelési módon belül aktuálisan érvényesülő munkamegosztása alapján létrehozott képességei, a társadalmi közösségek fenntartható fejlődését biztosító működésének/működtetésének elméletét, illetve gyakorlatát tartalmazó dokumentumainak széles körével, az *ágazati stratégiákkal*⁶ találkozunk. A stratégiai dokumentumoknak ez a szintje és köre a jelenkor geopolitikai és geostratégiai körülményei között létező társadalmi közösségek életfeltételeit biztosító és garantáló államok működésének elvi, valamint gyakorlati alapját képezi.

Az ágazati stratégiák az állam politikai berendezkedésével összhangban működtetett hatalmi ágak mindegyikének, de elsősorban a végrehajtói hatalmat képező ágazatok által felelősséggel felügyelt társadalmi struktúrákban létrehozandó társadalmi képességek megteremtését, hasznosulását és megújuló fejlesztésének végrehajtását biztosító – meghatározott időszakra/időszakokra vonatkozó – cselekvési tervek. Az ágazati stratégiák, az átfogó megközelítés elméletének és gyakorlatának platformján (egymást is támogatva), stratégiai céljaik megvalósításával az adott állam keretei között élő társadalmi közösség fenntartható fejlődését (érdekeinek érvényesítését és/vagy védelmét) garantáló, az átfogó nemzeti, esetenként szövetségi stratégiában megfogalmazott célokat szolgálják.

A stratégiák rendszerét alkotó struktúra alsó szintjén azok a területi-, vagy más néven *funkcionális stratégiák* állnak, melyekre a társadalmi közgondolkodás szintjén alig fordítunk figyelmet. Nem túlzás, ha azt állítjuk, hogy szinte nem is tudunk róluk. Pedig nélkülük az ágazati stratégiákban megfogalmazottak a gyakorlatban nem lennének megvalósíthatók.

A területi vagy funkcionális stratégiák valójában az ágazati stratégiákat alkotó, azok működését és együttműködését biztosító célorientált, tervezési, szervezési és végrehajtási programok. Ezek a programok teszik lehetővé, hogy a társadalmi munkamegosztás alapján kialakult, szakterületileg egybetartozó emberek csoportjai olyan tervszerű tevékenységet végezzenek, mely a szakterületeket összefogó ágazat/ágazatok szintjén megfogalmazott célok teljesítéséhez vezet. Ezáltal biztosítva – a szakterületileg is és ágazati szinten is egybetartozó embercsoportok alkotta – állami keretek között élő társadalmi közösség (a nemzet) átfogó stratégiájában megfogalmazott stratégiai célkitűzések elérését és ennek következtében – az adott történelmi kor viszonyai között – saját létét, illetve fenntartható fejlődését.

6 Az ágazati stratégiák körét alkotják: a politikai, a gazdasági, a katonai, az oktatási, az egészségügyi stb. stratégiák.

A leírt elmélet a gyakorlatban – egyébként minden történelmi korban, így jelenben is – annak az osztársadalmi képességnek a megteremtéséhez és fenntartásához vezet, mely egy nemzet, illetve egy ország esetében kijelöli annak helyét a világ nemzetei, országai között.

A különböző szintű stratégiákban megjelölt célok és az azok megvalósítását biztosító eljárások valójában receptúrái annak a komplex tevékenységnek, amelynek eredményeként egy társadalmi közösség (egy nemzet, egy ország, egy szövetség) saját történelmi korában, a létező geopolitikai, illetve geostratégiai viszonyok között sikeres lehet, vagy elbukik.

Ezek után – az előzőekben leírtakra figyelemmel, azzal összefüggésben – megvalósíthatónak tartjuk – a hadügy és a hadviselés, mint társadalmi létformák szempontjából – a stratégia hadtudományi alapú értelmezését, illetve fogalmának és rendszerének jelenkori, ilyen tárgyú és tartalmú bemutatását.

A katonai stratégia

A *katonai stratégia* a hadelmélet egyik meghatározó és egyik legfontosabb területe. A katonai stratégia fogalmán egy adott történelmi korszakban és viszonyrendszerben létező társadalmi közösségnek, továbbá a közösség által működtetett államnak egy esetlegesen bekövetkező fegyveres küzdelem társadalmi, politikai és katonai jellegére, a fegyveres küzdelemben, a háborúban, a fegyveres erők, a haderő elé kitűzött célokra és feladatokra, valamint a hadviselés módjára vonatkozó, hivatalosan elfogadott nézeteit értjük.⁷

Az leírtakból logikusan következik, hogy egy társadalmi közösségnek, ilyen értelemben az egész országnak és fegyveres erejének, a fegyveres küzdelemre (különösen a magas intenzitású, vagyis a háborús katonai műveletekre) való felkészítését, a katonai stratégia alapján megfogalmazott – a társadalom funkcionális működésére ható és visszaható – különböző törvények, törvényerejű rendeletek, határozatok és intézkedések szabályozzák.

Az állam katonai stratégiája egyúttal az állam keretei között élő társadalmi közösség katonapolitikájának hivatalos kifejezése, közreadása.

A katonai stratégia az a dokumentum, amely meghatározza a haderőtervezés- és szervezés, valamint a haderőépítés irányát. Következésképpen irányt mutat a haderő technikai ellátásának rendszere és hadművészetének alakítása, azaz a hadviselési mód és formák hadászati, hadműveleti és harcászati méretekben történő fejlesztése kérdéseiben. A katonai stratégia formája és tartalma tükrözi a társadalmi közösség által, adott történelmi korban és időszakban, az éppen létező haderőben fenntartott, klasszikus katonai képességek⁸ meglétét biztosító, funkcionális katonai műveleti képességek⁹ milyenségét és minőségét.

7 Prof. dr. Szendy István: Hadelmélet és katonai műveletek. II. kötet: Társadalom és hadügy. Nemzeti Közszerológálati Egyetem, Budapest, 2013. Nemzeti Közszerológálati és Tankönyvkiadó Zrt., 2014. ISBN 978-615-5491-05-4, 53. o.

8 Prof. dr. Szendy István: Hadelmélet és katonai műveletek. I. kötet: A katonai műveletek elmélete és gyakorlata. Nemzeti Közszerológálati Egyetem Budapest, 2013. Nemzeti Közszerológálati és Tankönyvkiadó Zrt., 2013. ISBN 978-615-5344-25-1, 29. o.

9 Uo.: 30. o.

A katonai stratégia formája és minősége hűen tükrözi az ország társadalmi rendjét is. Annak tartalma meghatározó módon függ az állam kül- és belpolitikájából adódó össztársadalmi érdekű feladatoktól, a nemzetgazdaság képességétől, az adott állam keretei között élő társadalmi közösség morális állapotától. Továbbá az ország földrajzi elhelyezkedésétől, és a területén fellelhető ásványkincsek, energiahordozók mennyiségétől, valamint kulturális jellemzőitől, illetve történelmi múltjának determináltságától és annak aktuálisan érvényesülő hatásától.

A katonai stratégiák kialakításánál figyelembe kell venni az országot alkotó társadalmi közösség termelőerőinek és termelési viszonyainak színvonalát, a meglévő és érvényesülő tudományos és technikai szintet, valamint kiemelten az egyetemes és a nemzeti hadtudomány helyzetét, állapotát, következtetéseit és prognózisait, a haderő aktuális helyzetére és állapotára, úgy a saját, mint a számba vehető ellenség(ek) tekintetében. Továbbá figyelembe kell venni még az állam hadipotenciálját, ezen belül is az ország fegyveres erői katonai képességét, és ennek részeként a haderő haditechnikai ellátottságát.

A leírtakból következik, hogy egységes, minden állam, illetve társadalmi közösség számára egyaránt érvényes, azonos tartalommal bíró katonai stratégia nem létezik. Tehát a katonai stratégia nemzet-specifikus, és ez akkor is igaz, ha az egyes államok az adott történelmi időszakban jelentkező biztonságukra ható kihívások és veszélyforrások hatékony kezelhetőségére, az eredményes válaszok megadása érdekében politikai, gazdasági és katonai szövetségeket alkotnak, hoznak létre. Ez a megállapítás nem mond ellent annak a ténynek, hogy a szövetséget alkotó, egyébként önálló katonai stratégiával rendelkező társadalmi közösségek a szövetségi érdekek érvényesítése érdekében létrehozhatnak, kialakíthatnak szövetségi szinten alkalmazott stratégiákat, így szövetségi szintű katonai stratégiát is.

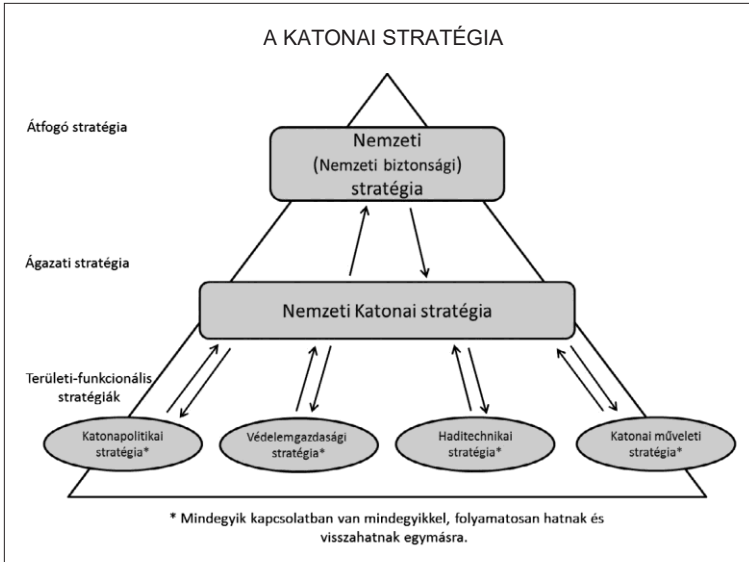
A katonai stratégia alapvető tételeit az állam, illetve a szövetség legfelsőbb (stratégiai) szintű vezetése (politikai, állami és katonai) határozza meg.

A katonai stratégia helyét és kapcsolati viszonyát a stratégiák rendszerében a 2. ábra szemlélteti.

A vázlat áttekintése során jól érzékelhető, hogy a katonai stratégia, a stratégiák középső szintjén a nemzeti (nemzeti biztonsági) stratégiából – mint átfogó szintű stratégiából – levezethető. A társadalom különféle területein zajló folyamatok célorientált tervezésére, szervezésére és végrehajtására kialakított ágazati stratégiák között foglal helyet. A katonai stratégia, mint ágazati stratégia tartalmát az előzőekben meghatároztuk, ebből adódóan helyét, szerepét a társadalmi lét fenntartható fejlődésének biztosítása szempontjából értelmeztük. Fontosnak tartjuk azonban, hogy ezzel együtt a társadalmi szintű alkalmazhatóság szempontjából bemutassuk a katonai stratégia funkcionális működését, a társadalmi lét mindennapjainak gyakorlatában.

Ehhez feltétlenül szükséges a katonai stratégiának azon területeit számba venni, melyek egyébként a stratégiák rendszerében az alsó szinten elhelyezkedő, területi, illetve funkcionális stratégiák szintjén jeleníthetők meg, elemezhetők, értékelhetők és jellemezhetők.

A katonai stratégiának ilyen szempontból négy területét: a *katonapolitikai*, *védemeggazdasági*, a *haditechnikai* és nem utolsósorban a *katonai műveleti* területét kell tudományos igényességgel vizsgálnunk. Az eddig követett filozófia alapján úgy is

2. ábra.

A katonai stratégia kapcsolatrendszere

(Forrás: a szerző)

fogalmazhatunk, hogy a katonai stratégiának, mint ágazati stratégiának valójában tehát négy területi-, illetve funkcionális stratégiáját ismerjük.

A katonapolitikai stratégia:

- Figyelemmel a nemzeti (nemzeti-biztonsági) stratégiában megfogalmazott, külső és belső biztonsági kihívásokra és veszélyforrásokra, átfogóan elemzi és értékeli az ország lokális, regionális, kontinentális és szükségszerűen geopolitikai-stratégiai helyzetét, definiálja azokat a kihívásokat és veszélyeket, melyek az adott történelmi korszak/időszak létező viszonyai között a rendezés és megoldás szempontjából a katonai erő valamilyen szintű műveleti alkalmazását igénylik.
- A katonapolitikai terület másik fontos feladata – figyelemmel az ország átfogó, és más ágazati stratégiáiban lefektetett elvekre és célokra – meghatározni a haderőtervezés-, a haderőszervezés-, valamint a haderőépítés irányait, szoros együttműködésben a védelmi gazdasági-, a haditechnikai-, és a katonai műveleti területi stratégiákkal.

A védelemgazdasági stratégia:

- A fegyveres küzdelem gazdasági törvényszerűségeit, a hadigazdálkodási rendszer építése és működése elméletének és gyakorlatának folyamatában fellépő törvényszerűségeket, jelenségeket és folyamatokat kutatja, illetve vizsgálja. Ezáltal tudományosan megalapozza az ország (a szövetség) védelmi gazdasági politikáját.
- A védelemgazdaság kutatási részterületei az ország (szövetség) és a feltételezett, lehetséges ellenség hadigazdasági potenciálja és hadigazdálkodása; a gazdaság háborús felkészítése, készenléte, mozgósítása, működése, vagyis életképessége;

a termelés elosztása, forgalom, fogyasztás, tartalékképzés, gazdálkodási és irányítási formái.

A *haditechnikai stratégia* a katonai stratégia meghatározó területe, a fegyverzet és a harci technikai eszközök fejlesztésére és fenntartására vonatkozó, tudományosan megalapozott nézetek és folyamatok rendszere.

A *katonai műveleti stratégia* a katonai műveletek katonai-technikai jellemzője, a hadművészet elméletének és gyakorlatának alapvető fejezete, valójában a fegyveres erő alkalmazási formáinak és módszereinek összessége.

A katonapolitikai-, a védelemgazdasági-, a haditechnikai és a katonai műveleti stratégiák valójában olyan, az ágazati stratégia megvalósítását biztosító végrehajtási programok, melyek egymással kapcsolatban, folyamatosan hatva és visszahatva egymásra, biztosítják az ágazati stratégiában meghatározott célkitűzések eléréséhez szükséges, az ágazati stratégiák által lefedett társadalmi területén kialakítandó képességek megteremtését. Ezek az egyes területi stratégiák által létrehozott és működtetett képességek teszik lehetővé az ágazati stratégia által lefedett, társadalmi terület viszonyrendszerében megvalósuló, az ágazatra jellemző átfogó megközelítést. Ugyanakkor egyúttal részét képezik a fenntartható társadalmi fejlődés megvalósítását biztosító, a nemzeti stratégia szintjén megfogalmazott célkitűzések elérését eredményező, a társadalom egészének közreműködését igénylő összetett tevékenységnek.

Az ágazati stratégiák hatása szükségszerűen integrálódik az átfogó stratégia szintjén, de egyúttal az ágazati stratégiák hatnak és visszahatnak egymásra, éppen a területi funkcionális stratégiáik szintjén megvalósuló végrehajtási programjaik keretében. Ilyen értelemben érvényre jut, megvalósul – társadalmi lételméleti és gyakorlati kategóriájává nemesedik – az átfogó megközelítés elve, annak elmélete és gyakorlata. Ebben az értelemben – minden időben – motorja azoknak a társadalmi mozgásoknak, melyek az ágazati stratégiákban megvalósuló képességek milyensége és minősége alapján hatékonyá, a társadalmi közösség szempontjából eredményessé vagy kevésbé hatékonyá vagy kevésbé eredményessé teszik annak fenntartható fejlődését.

Az eddig közre adottak alapján kijelenthetjük, hogy a katonai stratégia az a szilárd alap, amelyre az ország, a nemzet, a társadalmi közösség védelemre való felkészítésének terve, a fegyveres erőt alkotó szervezetek vezetése felkészítése, kiképzése felépül. Fontosnak tartjuk kiemelni azonban, hogy a katonai stratégiák csak akkor képesek az egyébként létrehozásukat indokoló küldetésüket betölteni, ha a tartalmuk alapján világos, egyértelmű és kategorikus válaszokat adnak azokra a megkerülhetetlen kérdésekre, melyek a társadalom szempontjából, a velük szemben jelentkező kihívások és veszélyforrások tekintetében hatékony, megnyugtató megoldások felismeréséhez és megvalósításához vezetnek.

A katonai stratégiának, akár nemzeti, akár szövetségi, az ágazati sajátosságára figyelemmel válaszolnia kell az alábbi kérdésekre:

- Milyen a létező nemzetközi környezet, annak geopolitikai és geostratégiai jellemzője?
- Melyek az államot fenyegető kihívások és veszélyek?

- Mit kellene tenni és az miért nem tehető meg?
- Milyen a hadikultúra?
- Mit kell tenni?

A dokumentum a kérdésekre adott válaszok megfogalmazásakor, az egyes területek stratégiáit hívja segítségül.

A katonai stratégia katonapolitikai területe az, amely – figyelemmel a nemzeti (nemzeti biztonsági) stratégiában megfogalmazott külső és belső biztonsági kihívásokra és veszélyforrásokra – átfogóan elemzi és értékeli az ország lokális, regionális, kontinentális geopolitikai, geostratégiai helyzetét, meghatározza azokat a kihívásokat és veszélyeket, melyek az adott történelmi korszak/időszak létező viszonyai között rendezés és megoldás szempontjából a katonai erő valamilyen szintű műveleti alkalmazását igénylik.

Ennek az elemző és értékelő munkának olyannak kell lennie, hogy az ágazati szintű katonai stratégia területi szinten megvalósuló katonapolitikai funkcionalitása olyan eredményt tudjon felmutatni, mely a politikai stratégiával (ágazati stratégia) együttműködésben világosan megjelöli a nemzeti stratégia szintjén azokat a célkitűzéseket, amelyek elérése a társadalom fenntartható fejlődés szempontjából folyamatosan, illetve esetenként a klasszikus, és az ezeket alkotó funkcionális katonai képességek elégséges és szükséges színvonalú fenntartásának meglétével garantálhatók. Ez egyben válasz a „melyek a katonai kihívások és veszélyek” kérdésre.

A katonapolitikai terület másik fontos feladata – figyelemmel az ország átfogó, és más ágazati stratégiáiban meghatározott (megfogalmazott) elvekre és célokra – meghatározni a haderőtervezés-, a haderőszerzés-, valamint a haderőépítés irányait, szoros együttműködésben a védelmi gazdasági-, a haditechnikai-, és a katonai műveleti területi stratégiákkal.

Figyelemmel a katonai stratégiát alkotó funkcionális stratégiák közötti viszonyrendszerre megállapíthatjuk, hogy – a társadalmi hasznosultság szintjén – a katonapolitikai stratégia a „mit” kérdésre ad választ. A védelemgazdasági stratégia pedig arra, hogy mindez „milyen összetársadalmi képességek megteremtésével és felhasználása mellett” valósulhat meg. A haditechnikai stratégia azt tisztázza, hogy az előbbiek „konkrétan milyen infrastruktúrával és haditechnikai eszközökkel” történnek, míg a katonai műveleti stratégia a „milyen módon” kérdésekre adható releváns válaszok megfogalmazását, illetve hatékony megvalósításának hiteles garanciáját közvetíti a társadalmi közösség, a nemzet és adott esetben egy szövetséget alkotók számára.

A katonai stratégia és a hadászat

A stratégia és hadászat elkülönülése

A stratégia és a hadászat különválása, viszonylag újszerű jelenség. A tartalmi elkülönülés és szétválás első jelei azokhoz a társadalmi átalakulásokhoz és mozgásokhoz kapcsolhatók, amelyek az 1769 és 1850 közötti, majd 100 éven keresztül tartó ipar forradalmat jellemezték. Ezek a társadalmi mozgások – gazdasági téren mindenképpen – közvetve és közvetlenül okozói voltak a francia polgári forradalom kitörésének.

Nagyon leegyszerűsítve azt is írhatjuk, hogy a stratégia és a hadászat különválása a feudalizmusban élő ember kapitalizmusba – mint termelési módba és társadalmi berendezkedési formába – történő átmenetének időszakára tehető.

Az ókori államok létrejöttétől kezdődően, a feudalizmus társadalmi és gazdasági viszonyai felbomlásáig, gyakorlatilag a stratégia és a hadászat számos tartalmi jellemzője miatt azonos, elméleti és gyakorlati társadalmi kategóriaként létezett.

Az azonosság, mint jelző alkalmazása természetesen már itt is bizonyos értelemben megtévesztő, mert a stratégia és a hadászat elkülönülése az akkor létező társadalmi lét viszonyrendszerében még alig volt felismerhető. Fontosnak tartjuk kijelenteni, amikor az emberiség fejlődéstörténetének e meglehetősen hosszú szakaszáról (az ókori államok létrejöttétől a francia polgári forradalomig tartó időszak) beszélünk a stratégia és a hadászat kapcsolatának tükrében, akkor arra is gondolunk, hogy a hadviselés gyakorlatában, az említett időszakban a hadművészetnek még csak két ága: a hadászat és a harcászat volt jelen.

Az összefüggések jobb megértése érdekében célszerűnek tartjuk, hogy az emberiség fejlődéstörténetének fent említett időszakát áttekintsük és röviden értelmezzük a hadászat és a harcászat tartalmát.

Vizsgálódásunk e tekintetben azonban nem arra irányul, hogy a hadászat és a harcászat viszonyát, helyét és szerepét értelmezzük a végrehajtott katonai műveletek tükrében, hanem elsősorban célunk az, hogy a hadászat tartalma tekintetében megtaláljuk azokat a kapcsolódási pontokat és átfedéseket, amelyek e történelmi időszakban a lehetőségét adták a fogalmi és tartalmi azonosságnak.

Vizsgálódásunk során megállapíthatjuk, hogy az emberiség fejlődéstörténetének ebben a részében a hadászat és a stratégia (vagy, ha úgy tetszik a stratégia és a hadászat) esetében azért állt/állhatott fenn a szinonim értelmezés, mert a társadalmi közösségek alkotta államok és államszövetségek fennmaradása, illetve fenntartható fejlődésének garantálása szempontjából a fegyveres küzdelmek, a háborúk a népek életének elkerülhetetlen létformájává váltak.

Kis túlzással azt is állíthatjuk, hogy a társadalmi lét fenntartása a különböző célok érdekében megvívott fegyveres küzdelmek sorozatát jelentette. Ebben a folyamatban rövid időszakokra ugyan beköszöntött a viszonylagos békeállapot, azonban az államok és szövetségek ezeket az időszakokat, a társadalmiak létező erőforrásainak mobilizálására, valójában a következő háború megvívásának felkészülésére használták fel.

Az előzőekben leírtakból következik, hogy a stratégia, illetve a hadászat e történelmi korok századaiban a fegyveres küzdelem céljának és a hadjárat/hadjáratok feladatainak megszabásán túl kitért a háborúra való felkészülés feladatainak végrehajtását biztosító, össztársadalmi szinten megvalósuló feladatok meghatározására is. Még hozzá úgy, hogy a létező feltételek, illetve a társadalmi munkamegosztás nyomán kialakított képességek figyelembe vételével tette azt.

Fontos szem előtt tartanunk e vizsgálódás során azt is, hogy e korszak társadalmainak uralkodó osztálya/rétege, az ország vezetője (az uralkodó, az államfő) egyben az ország, a birodalom fegyveres erőinek legfelsőbb szintű vezetője (parancsnok) is. Ő volt tehát a hadvezér, ami abban az értelemben is igaz, hogy a fegyveres küzdelmek, a háborúk idején, a hadszíntéren, a műveleti területen tartózkodott,

tervezte, szervezte és vezette – az esetek többségében személyes részvételével a fegyveres küzdelemben – az alárendeltségében levő katonai erő műveleti tevékenységét.

Alvezérei a haderőt alkotó különféle csapatok vezetői, parancsnokai, túlnyomó többségükben egyúttal az uralkodójuk, államfőjük által vezetett, kormányzott állam legfelsőbb szintjén (stratégiai szint), az állam, illetve az államszövetség közigazgatásában is kulcsszerepet betöltő személyiségek voltak.

A társadalmi közösségek által kitűzött politikai célok megvalósításának, illetve a politikai és gazdasági szférában elszenvedett sérelmek „orvoslásának” alapvető módja a hosszabb-rövidebb idejű, változó intenzitással folyó fegyveres küzdelem volt.

Ebből adódóan a hadászatot, illetve a stratégiát nagyjából a 19. század harmadáig, közepéig úgy is meghatározhatjuk, mint a hadügy szintézisét, általánosítását, továbbá integrációját és filozófiáját. Más szóval, mint a társadalmi lét fenntartását és fejlődését biztosító, legfelsőbb vezetési szinten megvalósuló tervezési, szervezési és végrehajtási folyamatot.

A napóleoni háborúk (1799–1815) időszakának tapasztalatai alapján megkezdődött a hadászat és stratégia tartalmi alapú elkülönülésének folyamata. Lehet érdekes, de egyáltalán nem meglepő, hogy ez a folyamat egyébként egybeesik az úgynevezett modern tudományok kialakulásával, azzal az időben jól behatárolható eseménnyel, amely ilyen értelemben a jelenleg is ismert tudományágak kialakulásának, illetve a tudományos ismeretek elkülönülésének időszakaként vált ismertté.

Az ipari forradalom is jelentős változásokat eredményezett a létező társadalmakban, ez a 19. század közepére a termelő erők és termelési viszonyok újszerű, átalakuló kapcsolatrendszerében a különféle termelési ágakban, valójában a termelés fejlődéséhez vezetett. A gyorsan kiépülő vasút forradalmasította a szállítást, és az iparban alkalmazott technológiai eljárások olyan technikai újítások bevezetését tették lehetővé, mely új, módosult, fejlettebb fegyverzeti és technikai eszközök megjelenését eredményezte a hadseregekben. A francia polgári forradalom és a napóleoni háborúk harcászati és hadászati eljárásai forradalmi változást idéztek elő a fegyveres küzdelem jellegében, és ez visszahatott a hadseregszervezésre és elősegítette a katonai elméleti nézetek fejlődését, következésképpen változás állt be a hadviselési módban.

A tömeghadseregek által megvívott katonai műveletek tervezése, szervezése és végrehajtása már egyértelműen tudományosan megalapozott szakismeretek birtoklását követelte meg a hadseregek legfelsőbb irányítóitól. A hadvezérek ezt a feladatot már csak jelentékeny létszámú szakközlegekből álló, professzionális szintű, funkcionalitást felmutató katonák csoportjára (ez a *vezérkar*) támaszkodva tudták végrehajtani.

A jelentősen átalakult és megváltozott társadalmi viszonyok, valamint a társadalmi lét különböző területein zajló folyamatok – a tudomány területén végbement változásokhoz hasonlóan – kikényszerítették a termelőerők és termelési viszonyok elért fejlettségi szintjén, a társadalmi munkamegosztás rendszerében eddig is meglévő és létező, társadalmi képességek és képességkapacitások elkülönülését, decentralizálódását.

Ez a folyamat természetesen hatott, és visszahatott az állami szinten megvalósuló politikai vezetés és irányítás gyakorlatára is. Az élet bebizonyította, hogy a korábbi évszázadokban érvényesíthető felfogás (ti. stratégia = hadászat, a hadászat = stratégia) a 19. század utolsó évtizedeiben a politikai, illetve állami felső vezetés szintjén, mint elmélet és gyakorlat nem tartható. Ennek természetesen számtalan oka volt, melyekből a legfontosabbak a következők.

Miközben a fegyveres küzdelmek, a háborúk, a társadalmi közösségek, az országok és szövetségek szintjén – a társadalmi lét fenntartható fejlődése, az érdekek és értékek biztonságának garantálása szempontjából – továbbra is megtartották hasznosságukat, aközben jelentősen megváltozott e háborúk céljainak meghatározási módja és szintje.

A társadalmi mozgások eredményeként létrejött nemzetállamokban a háborúval elérendő célok meghatározása, már a politikai hatalmat gyakorló szervezetek, személyek politikai vitában kiérlelt, vagy az egyeduralkodói nyomás alatt megvalósuló, legmagasabb szintű, stratégiai szintű döntés eredménye volt.

Ezeknek a stratégiai szintű döntéseknek a kialakításában részt vettek az állam kormányzati tevékenységét megvalósító, a társadalom, különböző létformáit (külügy, belügy, mezőgazdaság, ipar, egészségügy stb.) képviselő felső szintű vezetők. Természetesen ehhez a stratégiai szintű vezetési körhöz tartozott a fegyveres erők irányításáért és vezetéséért felelős személyek csoportja is.

A haderő legfelsőbb szintű vezetője többnyire az uralkodó és/vagy az államfő volt. Azonban a 19. század utolsó harmadában – kevés kivételtől eltekintve – ezt a tevékenységet az érintettek személyesen, a legritkább esetekben gyakorolták. Többnyire a névleges szerepvállalás mellett, vagy azon túl, a fegyveres erők tényleges irányítását a vezérkar közreműködésével a vezérkar főnöke gyakorolta.

A vezérkar főnöke tervező, szervező és irányító tevékenységében, a vezérkarban meghatározó pozíciókat betöltő, magas katonai rangot viselő szakterületi vezetők mellett többnyire a haderőnemek tábournoki karára támaszkodhatott. Ezek a személyek alkották az állami felső vezetés szintjén belül azt a vezetői kört, amely a hadügy elméletének és gyakorlatának társadalmi lét szintjén történő, átalakult tartalmú megvalósulását biztosította. Mégpedig úgy, hogy ezek a személyek képzettségük, felkészültségük, és a társadalom hierarchikus rendjében elfoglalt helyük alapján biztosították a politikai akaratban megfogalmazott társadalmi igény katonai erővel és képességekkel történő megvalósítását a kialakult, illetve a létező társadalmi viszonyok között.

Mínderre azért volt szükség, mert a fegyveres küzdelemmel elérendő politikai célok ekkorra már nem egyeztek meg a katonai erővel és képességekkel végrehajtható hadászati célokkal. Sőt, azoknak a képességeknek a létrehozása, kialakítása és fenntartása, melyek a fegyveres küzdelem előkészítésének és megvívásának elengedhetetlen szükséglete, ebben a történelmi időszakban, tehát a 19. század utolsó harmadában nem voltak megteremthetők csak a hadászat keretei között.

Már a német egység megteremtéséért folytatott politikai, gazdasági és katonai küzdelem bizonyította, hogy a fegyveres erők műveleti alkalmazása sikerrel, a nemzetállam szintjén, annak mindenre kiterjedő képességei, azok mozgósítása és bevonása nélkül nem valósítható meg.

A háborúval elérendő politikai célt megjelölő stratégia, a fegyveres erők legmagasabb szintű műveleti alkalmazásával kapcsolatos kérdéseket ekkor már rábizta a hadászatra. Ennek az elméletnek a gyakorlatát láthatjuk először markánsan az 1866-os porosz–osztrák háború végrehajtása során. A háború kiteljesedése a stratégia és a hadászat különválásának klasszikus eseménye pedig az 1870–1871 között zajló, porosz–francia háború időszakára tehető, amely a porosz királyság által vezetett Kisnémet Szövetség megvalósításán munkálkodó államok és a francia császárság között zajlott.

A hadászat korunk hadviselésében a hadművészet részeként, mint katonai műveleti elméleti és gyakorlati kategória a hadászati cél és feladat, a hadászati csoportosítás, a hadászati tevékenység, a hadászati hadművelet, a hadászati vezetés és tervezés fogalmak tartalmi részeinek bemutatásával jellemezhető.

A hadászat

A hadászat a háborús-, a válságreakáló (nem háborús)-, és valójában a békeidőszaki katonai műveletek katonai technikai jellegére, a fegyveres erők szervezetére, felkészítésére, és alkalmazására, a katonai felső vezetés elméleti és gyakorlati tevékenységére, valamint a fegyveres küzdelem egészének jelenségeire, és törvényszerűségeire vonatkozó nézetek tudományos rendszere.

A hadászat – az érvényes és hatályos katonai stratégia tételeire figyelemmel, valamint a korábbi katonai műveletek tapasztalatai alapján – az ország (az esetleges szövetség) katonapolitikai helyzete, gazdasági-, tudomány-technikai és katonai lehetőségei. Továbbá az új hadviselési eszközök alapján, valamint a valószínűsíthető ellenség műveleti alkalmazására vonatkozó nézetei figyelembe vételével vizsgálja, és kidolgozza a haderő, ezen belül a fenntartott haderőnemek katonai műveletekre való felkészítésének, és hadászati műveleti alkalmazásának tételeit.

Ugyancsak a hadászat feladata, hogy minden létező körülmény figyelembe vételével, meghatározza a fegyveres küzdelem megvívásának fajtáit, formáit, módszereit, és a vezetés irányítás megvalósulásának rendjét. Továbbá a fegyveres erők mindenre kiterjedő hadászati-hadműveleti szinten megvalósuló támogatásának, biztosításának feladatrendszerét.

Fontos rögzítenünk, hogy a hadászat egyben a legfelsőbb katonai vezetés (többnyire a vezérkar) gyakorlati tevékenységének működési területe. Ez a terület egyben kapcsolódási pontot és átfedést jelent a legfelsőbb szinten működtetett stratégiai vezetés rendszeréhez (az állam, illetve szövetség stratégiai vezetési szintjéhez) és ebből adódóan kiterjed a fegyveres erők háborúra történő felkészítésén, és a fegyveres küzdelem vezetésén túl az ország védelmi felkészítésére, valamint a katonai erő hatékony alkalmazását elősegítő országvédelmi feladatok végrehajtására is.

Mindezek alapján kijelenthetjük, hogy a hadászat valójában *általános elméleti és alkalmazói* részekre tagolható. Az előzőhöz a hadászati tervezés, szervezés, elemzés és értékelés területei, míg az utóbbihoz a hadászati szintű irányítás, vezetés és az ezekhez kapcsolható elemzés és értékelés területei kapcsolhatók.

A hadászat, mint a hadművészet vezető ága közvetlen hatással van a hadművészet két másik területére, a hadműveleti művészetre és a harcászatra is.

Korunkban a hadászat a katonai műveleteknek azt a szintjét jelenti, ahol a funkcionális katonai képességeket hordozó haderőnemek műveleti tevékenysége hatását, illetve hatékonyságát tekintve az összhaderőnemi műveletek formájában biztosítja a kitűzött hadászati-műveleti, illetve a hadászati-hadműveleti célok elérését, megvalósítását. Ebből adódóan korunkban a hadászat a hadviselés módjaként szinte kizárólag összhaderőnemi jellegű, vagyis minden haderőnem számára egységes műveleti formációt jelent.

Fontosnak tartjuk megjegyezni, hogy korunkban a hadászat kifejezés már nem helyettesíthető a stratégia és a katonai stratégia fogalmi megjelölésekkel.

Befejezés,

avagy a katonai stratégiák alapvető feladata

Világunkat az összetett, a bonyolult és veszélyeket hordozó társadalmi mozgások jellemzik. Ha azonban van bátorságunk, az egyébként közhelyszerű szlogen mögé kukkantani, és merünk szembenézni az objektív tényekkel, van esélyünk az ok-okozati összefüggések megértésére. A helyes diagnózis fél siker a gyógyuláshoz. A sikeres probléma-felismerést azonban csak akkor követheti a hatékony probléma-megoldás, ha a folyamat során tevékenységünket mindvégig ugyanaz a konzekvens, logikus gondolkodás vezérli. Ekkor és csakis ekkor leszünk képesek a társadalmunkban zajló folyamatokat kontrolálni, illetve hatékonyan kezelni, végső soron komplex biztonságunkat garantálni, illetve fejlődésünket fenntartani.

A katonai stratégia az a szilárd alap, amelyre, az ország védelemre való felkészítésének terve, a csapatok vezetése, kiképzése felépül. Konkrétan a haderők különféle doktrínáiban, szabályzataiban és utasításaiban nyilvánul meg.

A katonai stratégiák, csak akkor képesek, a létrehozásukat indokoló küldetésüket betölteni, ha tartalmuk világos, kategorikus és alkalmasak arra, hogy funkcionális szerepüket betöltve hatékonyan hozzájáruljanak a társadalmi közösségek fenntartható fejlődésének megvalósulásához.

FELHASZNÁLT IRODALOM

Clausewitz, Karl von: A háborúról I–II. kötet. Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1961–1962

Ágh Attila: Konfliktusok, háborúk. Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1989

Dr. Sztornák György: A katonai műveletek megvívásának jellemzői napjainkban, levonható következtetések, hatása a hadtudomány fejlődésére. Sereg Szemle, VIII. évfolyam, 3. szám (2010. július–szeptember)

Deák János: A katonai műveletek hadászati jellemzői napjainkban. Hadtudomány, 2005/4. szám (http://www.zmne.hu/kulso/mhtt/hadtudomany/2005/4/2005_4_6.html /2008. 05. 19./)

Forgács Balázs: Káosz vagy rend a gerilla-hadviselésben? Kommentár, 2008/1. szám)

Brzezinski, Zbigniew: A nagy sakktabla. Európa Könyvkiadó, Budapest, 1999

Köszegvári Tibor: Hadviselés a 21. században. Hadtudomány, 1999/1. szám

Julier Ferenc: A hadvezetés művészete. Magyar Szemle Társaság, Budapest, 1931

Csizmádia Sándor: A geopolitika, mint a nemzetközi kapcsolatok elemzésének módszere.

Külpolitika, 1998/1. szám

- Ágh Attila: Globális kihívás. Magvető Kiadó, Budapest, 1987
- Suhay Imre: Hadviselés és hadvezetés. Singer és Wolfran, Budapest, 1940 Giap, Vo Nguyen: A népi háborúról. Budapest, Zrínyi Katonai Kiadó, 1960
- Kovács Jenő: A hadászat, a geostratégia, a katonai doktrína új irányzatának hatása Magyarország honvédelmi rendszerére. Budapest, ZMKA, Doktori értekezés, 1989
- Oliver Stone – Peter Kuznick: Amerika elhallgatott történelme. Hungarian edition, Kossuth Kiadó, 2014. ISBN 978-963-09-7996-2
- Prof. dr. Szendy István: Hadelmélet és katonai műveletek. II. kötet: Társadalom és hadügy. Nemzeti Közszolgálati Egyetem Budapest, 2014. Nemzeti Közszolgálati és Tankönyv Kiadó Zrt., 2014. ISBN 978-615-5491-05-4
- Prof. dr. Szendy István: Hadügy és hadviselés. Budapest, 2017. Dialóg Campus Kiadó. ISBN 978-615-5764-57-8 (online) http://akfi-dl.uni.nke.hu/szakmai_kiadvanyok/index.php